

KORXONADA MAHSULOT SIFATI KO'RSATKICHLARINI BOSHQARISHNI BAHOLASH USLUBLARI

Suleymanova A.A

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Buxgalteriya hisobi va menejment” fakulteti talabasi

Annotatsiya. *Maqolada korxonalarda mahsulot sifatini boshqarish ahamiyati, sifatni boshqarishning zamonaviy uslublari yoritilgan va taklif etilayotgan mahsulot sifatini oshirishga yordam beradigan asosiy bosqichlar keltirilgan.*

Kalit soʻzlar: *sifat menejmenti, mahsulot sifati, raqobat, marketing, korxonada imidji, strategik maqsadlar, boshqaruv tizimi.*

Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish uchun xususiy tadbirkorlik, kichik va oʻrta biznesni rivojlantirish, mamlakatimizning eksport salohiyatini oshirish va mahalliy mahsulotlarni ilgari surish vazifasi turibdi. Xalqaro standartlarga muvofiq sifat boshqaruvi tizimlarini joriy etish ushbu chora-tadbirlarni samarali amalga oshirish uchun dolzarb vazifaga aylandi.

Sifat bilan bogʻliq muammolarni hal qilish uchun mahsulotning hayot aylanishining barcha bosqichlarida sifatni toʻgʻri baholash kerak. Sifatni baholash mahsulotni ishlab chiqarish va foydalanishning har qanday bosqichida sifat menejmentini shakllantirishga asoslangan.

Mahsulotning sifat darajasi, u baholanayotgan mahsulotning sifat koʻrsatkichlarini tegishli asosiy koʻrsatkichlar bilan taqqoslashga asoslanadi. Asosiy qiymat, maʼlum vaqt davomida erishishi mumkin boʻlgan maqbul daraja sifatida namoyon boʻladi. Asosiy qiymatlarning namunasi ishonchli sifat maʼlumotlari bilan maʼlum vaqt ichida erishilgan koʻrsatkichlarning eng yaxshi mahalliy va xorijiy namunalari boʻlishi mumkin.

Mahsulot sifati darajasini baholash baholanayotgan mahsulot sifat koʻrsatkichlarini tanlash, ushbu koʻrsatkichlarning qiymatlarini aniqlash va ularni asosiy sifatida tanlangan koʻrsatkichlar bilan taqqoslash boʻyicha harakatlardir. Mahsulot sifati koʻrsatkichlarini tanlash uni qoʻllashning maqsadi va shartlarini, isteʼmolchilarning talablarini hisobga olgan holda, shuningdek mahsulotni qoʻllash sohasidagi amaldagi sifat talablarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi.

Sifat koʻrsatkichlarining qiymatlarini aniqlash usullarini maʼlumot olish usullari va maʼlumot manbalari boʻyicha ajratish mumkin

Maʼlumot olish usullariga koʻra, ushbu usullar quyidagilarga boʻlinadi:

- oʻlchash;
- roʻyxatdan oʻtish;
- organoleptik;

- hisoblangan.

O'lchash usuli mahsulot dizayni bilan ta'minlangan yoki qo'shimcha bo'lgan texnik o'lchash vositalaridan foydalanganda ma'lumot olishga asoslangan. Bunday vositalarga voltmetrlar, ampermetrlar, tezlik o'lchagichlar va boshqalar misol bo'la oladi.

Ro'yxatga olish usuli ma'lum ob'ektlar sonini hisoblashda ma'lumot olishga asoslanadi. Masalan, sinov paytida mahsulotning ishlamay qolishi sonini, mahsulotni yaratish va undan foydalanish harajatlarini hisoblash mumkin. Ro'yxatga olish usuli yordamida patent-huquqiy ko'rsatkichlar, standartlashtirish va birlashtirish ko'rsatkichlari, ishlab chiqarilayotgan mahsulotning ishlab chiqarish qobiliyati va samaradorligi ko'rsatkichlari aniqlanadi.

Organoleptik usul sezgi organlarining idrokini tahlil qilishda olingan ma'lumotlarga asoslanadi. Axborotning ishonchligi, bu holda, ishni bajarayotgan xodimlarga (ularning malakasi va ko'nikmalariga), shuningdek, mikroskop, mikrofon, lupa va boshqalar kabi xodimning qobiliyatini oshirish uchun texnik vositalardan foydalanishga bog'liq. Organoleptik usul iste'mol tovarlarining sifatini baholash uchun qo'llaniladi.

Hisoblash usuli mahsulot sifat ko'rsatkichlarining uning parametrlariga nazariy va empirik bog'liqligini qo'llashdan iborat. Hisoblash usulining asosiy qo'llanilishi mahsulotni loyihalash bosqichida ishlash, quvvat va boshqalar kabi kerakli ko'rsatkichlarni hisoblash uchun qo'llaniladi.

Yuqoridagi barcha usullarni mahsulotning hayot aylanishining barcha bosqichlarida birgalikda qo'llash mumkin. Masalan, texnik mahsulotni ishlab chiqish va ishlatish bosqichlarida o'lchash va ro'yxatga olish usullari, iste'mol tovarlarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish bosqichlarida esa organoleptik va o'lchash usullari qo'llaniladi.

Axborot manbasiga ko'ra sifat ko'rsatkichlarining qiymatlarini aniqlash usullari quyidagilarga bo'linadi:

- an'anaviy;
- ekspert;
- sotsiologik.

An'anaviy usul tashkilotning maxsus hisob-kitob bo'limlari (ixtisoslashtirilgan laboratoriyalar, sinov stendlari va boshqalar) xodimlari tomonidan qo'llaniladi.

Ekspert usuli mutaxassislar tomonidan qo'llaniladi (tatib ko'ruvchilar, dizaynerlar, tovarshunoslar va boshqalar). Ekspert usulidan foydalanganda ergonomik va estetik sifat ko'rsatkichlari aniqlanadi, ularni ob'ektiv usullar bilan aniqlash mumkin emas.

Sotsiologik usul mahsulot iste'molchilarining fikrlarini, ham haqiqiy, ham potensial (so'rovlar, ko'rgazmalar, konferensiyalar va boshqalar) to'plash yordamida qo'llaniladi.

Shuningdek, mahsulot sifati darajasini baholash uchun quyidagi usullardan foydalaniladi:

- differensial usul;
- murakkab usul;
- aralash usul.

Differensial usul asosiy darajaga yetgan sifat ko'rsatkichlarini aniqlash, shuningdek asosiy qiymatlardan eng farq qiladigan ko'rsatkichlarni aniqlash uchun ishlatiladi. Differensial usul bitta ko'rsatkichdan foydalanadi. Mahsulot sifatining nisbiy ko'rsatkichlarini hisoblash 1-formulada keltirilgan

$$Q_i = \frac{P_i}{P_{ib}} \quad (1)$$

Bu yerda P_i – qiymati i -baholangan mahsulotning sifat ko'rsatkichi;

P_{ib} – qiymati asosiy sifatida qabul qilingan ko'rsatkich;

$i = 1, \dots, n$ – baholangan sifat ko'rsatkichlari soni.

Agar hisob-kitoblar natijalariga ko'ra ba'zi nisbiy ko'rsatkichlar yaxshiroq bo'lsa, boshqalari yomonroq bo'lsa, ular sifat ko'rsatkichlarini baholashning murakkab va aralash usullaridan foydalanadilar.

Kompleks usul murakkab (birlik) ko'rsatkichlardan funktsiyani ifodalovchi mahsulotning umumlashtirilgan sifat ko'rsatkichidan foydalanishni o'z ichiga oladi va umumlashtirilgan sifat ko'rsatkichi asosiy (mahsulotning asosiy maqsadini aks ettiradi), integral yoki o'rtacha og'irlikdagi ko'rsatkich bo'lishi mumkin.

Sifatni boshqarish sohasidagi korxonada oldida turgan barcha muammolarni hal qilishni ta'minlash uchun maxsus tayyorlangan mutaxassislar kerak. Bular sifat menejerlari. Ularning funktsiyalari, birinchi navbatda, sifat tizimi darajasida sifatni tashkil etish va boshqarish, shuningdek operatsion darajada boshqaruvni tashkil qilishni o'z ichiga oladi.

Xalqaro bozorda o'z mahsulotlari bilan zamonaviy kompaniya rejalashtirilgan mahsulot sifatiga erishish uchun sifat menejmenti tizimlaridan foydalanadi. Natijada sifat menejmenti tizimini joriy etishning zamonaviy usullari korxonaning raqobatbardosh ustunligini oshiradigan tizimli ishlarga imkon beradi. Mijozlar, ayniqsa yirik mijozlar, ko'pincha shartnoma tuzishdan oldin mahsulot sifatiga ishonch hosil qilishni afzal ko'rishadi. Taqdimot, rasm va ko'rgazma namunalari ishonch bera olmaydi. Shuning uchun xalqaro standartlar tizimi joriy etish va unga rioya qilish mijozlarga ma'lum sifat darajasini kafolatlaydi. Uning yordami bilan quyidagilar amalga oshadi: mijozlarning ishonchini oshirish orqali doimiy mijozlarni ishonchli ushlab turish orqali mijozlar bilan yanada samarali ishlash mumkin; xodimlar natijalar uchun javobgarlikni his qilganda korxonaning ishlab chiqarish madaniyatini yaratishga ta'sir qilish; kompaniyaning investorlar uchun jozibadorligi oshadi;

kompaniyaning ijobiy obro'si shakllanadi; korxonada moliyaviy jihatdan barqarorlashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 24 apreldagi "O'zbekiston standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish agentligining faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 348 sonli qarori.

2. Бирюков, А. П. Основные принципы создания системы управления качеством функционирования ЖКХ с использованием современных информационных технологий и средств связи / А. П. Бирюков. М.: Юго-Восток-Сервис, 2005. 218 с.

3. Дж. Харрингтон. Управление качеством в американских корпорациях /М. "Экономика", 1990, с.272

4. Джуран о планировании качества, Нью-Йорк, Нью-Йорк: Свободная пресса, 1988 Джозеф М. Джуран https://ru.qaz.wiki/wiki/Joseph_M._Juran, The_Juran_trilogy

5. Мхитарян, Ю. И. Совершенствование бизнеса на основе оценки и управления качеством услуг / Ю. И. Мхитарян, В. С. Лагутин. М.: Интерэкомс, 2004. 191 с.

6. Saydullayevich, M. Q. (2023). Forms of Quick Management of Manufacturing in the Conditions of Market Relations.

7. Пардаев М.Қ. ва бошқалар. Таълим хизматлари ва уларнинг самарадорлигини ошириш масалалари. "Инновацион ривожланиш нашриёт матбаа уйи", 2021. – 256 б.,

8. Алимова, М. Т. (2017). Худудий туризм бозорининг ривожланиш хусусиятлари ва тенденциялари (Самарқанд вилояти мисолида). И. ф. д. дисс.– Самарқанд: СамИСИ, 25, 26.

9. Nematovna O. H., Karshibaevich P. M. Issues of Ensuring the Harmony of Education and Education in Improving Educational Services in Higher Education //American Journal of Economics and Business Management. – 2022. – Т. 5. – №. 8. – С. 33-37.

10. Nematovna, O. H., & Karshibaevich, P. M. (2022). Issues of Ensuring the Harmony of Education and Education in Improving Educational Services in Higher Education. American Journal of Economics and Business Management, 5(8), 33-37.

11. Ochilova, H. N. (2022). FACTORS AFFECTING THE IMPROVEMENT OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATION AND WAYS OF THEIR ANALYSIS. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.1 Economical sciences).

12. Ochilova, H. N. (2023). INCENTIVE AND MOTIVATION MECHANISMS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATION. Экономика и социум, (6-1 (109)), 336-342.
13. Bobir Xo'jaqul o'g, Q. (2024). ISLOM MOLIYASINI O'ZBEKISTONDA RIVOJLANTIRISH. Научный Фокус, 2(13), 233-240.
14. Абдуманнонов Б. М. ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В МОДЕРНИЗАЦИИ БАЗОВЫХ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 35-38.
15. Maxsud A., Maxsudovich A. B., Xamzayevich A. A. QURILISH TASHKILOTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH STRATEGIYASI //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 45-52.
16. B.B. Rakhmatov Material consumption as an important factor in the management of the regional economy, International Journal of Engineering Mathematics: Theory and Application (Online) 1687-6156 <http://iejemta.com/> VOLUME 5 ISSUE 1,100-112
17. Rakhmatov B.B. RESOURCE SAVING AS A MULTIPLE PROBLEM, International journal of trends in business administration ISSN: 2349-4212 2023 ear Volume 13 issue 1 Universal impact factor 7.828,3-10
18. Odilovich O. A., Umirzokovich T. F., Turdibaevich K. R. Increasing the Efficiency of Higher Education Personnel Training Management in Uzbekistan //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – С. 9251-9264.
19. Турсунов Ф. Цифровая трансформация в экономике //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 3/S. – С. 133-137.
20. Tursunov F. U., Azizkulov B. K. Rriorities of tourism and ways to increase their attractiveness //Journal of innovations in economy. – 2021. – Т. 4. – №. 5. – С. 4-10.
21. Tursunov F. U. Digital economy and globalization: the importance of digital entrepreneurship development //Journal of innovations in economy. – 2020. – Т. 6. – №. 3. – С. 17-20.
22. Tursunov F. Digital transformation in the economy //Society and Innovations. – 2021. – Т. 2. – №. 3.
23. TURSUNOV F. Small Business and Private Entrepreneurship: Ways of Support and Effective Organization. – 2021.
24. Tursunov F. U., Haydarova S. A. Sifat menejmentida zamonaviy yondashuvlar //Scientific Impulse. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 536-537.
25. Турсунов Ф. У., Шарипова М. С. Юқори технологияли корхоналарнинг инновацион ва инвестиция фаолиятининг иқтисодий самарадорлиги //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 3. – С. 30-32.

26. Umirzakovich T. F. KORXONADA STRATEGIK BOSHQARUV TIZIMINI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION BOSHQARUV TAMOYILLARIDAN FOYDALANISH //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 96-99.

27. Tursunov F. U., Baxriddinov S. H. R. OLIY TA'LIM MUASSASASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQARISHDA MUAMMOLAR //Евразийский журнал академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 96-100.

28. Tursunov F. U. IMPORTANCE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN SERVICE FIELD //Экономика и социум. – 2022. – №. 8 (99). – С. 77-79.

29. Турсунов Ф. У., Асорова Ф. А. СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 8. – С. 5-10.

30. Rakhmatov B. B. MATERIAL CONSUMPTION AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE MANAGEMENT OF THE REGIONAL ECONOMY //International Journal of Engineering Mathematics (Online). – 2023. – Т. 5. – №. 1.

31. Рахматов Б. Б. ЎЗБЕКИСТОНДА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР АСОСИДА КЛАСТЕРЛАШТИРИШНИНГ ЙЎНАЛИШЛАРИ //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2023. – Т. 3. – №. 28. – С. 150-153.

32. Rakhmatov B. B. METHODOLOGICAL APPROACHES TO POVERTY AND ITS ANALYSIS //British View. – 2022. – Т. 7. – №. 2.

33. Anvarjon F., Vo'riboevich R. B. O'ZBEKISTON SHAROITIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA HORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI //ZAMONAVIY TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLARI. – 2022. – Т. 1. – С. 109-110.

34. Rakhmatov B. B. et al. Improving Investment Services in the Digital Economy //JournalNX. – С. 117-120. 24. Rakhmatov B. B. et al. Investment in the Territorial Economy is an Important Condition for Providing Public Employment //JournalNX. – С. 112-116.

35. Ugli K. B. K. Analysis of Investment Activity of Insurers Operating in the Insurance Market //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2023. – Т. 3. – №. 5. – С. 77-84.

36. Karshievna U. D., Khujakulovich K. B. ASSESSMENT OF THE SYNERGY EFFECT IN TOURISM //The American Journal of Management and Economics Innovations. – 2022. – Т. 4. – №. 02. – С. 19-25.

37. Qilichov B. X. et al. Development of the Insurance Market in the Conditions of Innovative Economy //Academic Journal of Digital Economics and Stability.

38. Тангиров А. Э. ЧЎЛ-ЯЙЛОВ ЧОРВАЧИЛИГИДА КЛАСТЕР БОШҚАРУВ ТЕХНОЛОГИЯСИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //Academic research in educational sciences. – 2022. – №. Conference. – С. 336-341.

39. Tangirov A. ABDURAHMAN JAMI. WHY" ВАНОРИСТАН"? //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. В7. – С. 524-526.

40. Egamovich T. A. DISPARITATION OF PRICES AND ITS SOLUTION //International journal of trends in business administration. – 2022. – Т. 12. – №. 1.

41. UGLI K. B. K. ANALYSIS OF INSURANCE ORGANIZATIONS BY INSURANCE CLASSES //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – Т. 46. – С. 181-197.

42. Tashmatov, S. U. (2021). Turizmning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi ahamiyati. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(4), 1128-1132.